

YOZMA ISH VA UNING TURLARI.

Nurullayeva Mohinur

Termiz Davlat Universiteti o'zbek tili fakulteti 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Yozma ish aloqa, ta'lim va kasbiy rivojlanishning asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu maqolada yozma ishning turli turlari, ularning xususiyatlari, maqsadlari va metodologiyalari tahlil qilinadi. Adabiyot tahlili va amaliy tadqiqotlar orqali turli yozma shakllarning bilim tarqalishi, ijodiy ifoda va ilmiy taraqqiyotga qanday hissa qo'shishi o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Yozma ish, ilmiy yozuv, ijodiy yozuv, texnik yozuv, biznes yozuvi, metodologiyalar, aloqa.

Yozma ish axborot, g'oya va hissiyotlarni qayd etish va uzatishning muhim vositasidir. Qadimgi qo'lyozmalardan tortib raqamli hujjatlarga qadar yozish jarayoni turli sohalar uchun turli maqsadlarga xizmat qilib kelmoqda. Ushbu maqolada yozma ish turlari akademik, ijodiy, texnik va biznes yozuvi kabi toifalarga ajratilib, ularning ahamiyati, xususiyatlari va turli sohalardagi ta'siri ko'rib chiqiladi.

Yozma ish fikr, bilim yoki tahlilni yozma shaklda ifodalash va yetkazish uchun qo'llaniladigan usuldir. Yozma ish turli murakkablik darajasi, tuzilishi va maqsadiga qarab farqlanadi. Uni funksiyasi, auditoriyasi va formati bo'yicha quyidagi asosiy turlarga bo'lish mumkin:

Ilmiy-akademik yozuv

Bu turdagi yozma ish ilmiy va ta'lim sohalarida qo'llaniladi, rasmiy va tartibli bo'lishi talab qilinadi. U quyidagi turlarga bo'linadi:

- Insho – Kirish, asosiy qism va xulosadan iborat bo'lgan tahliliy yoki munozarali matn.

- Tadqiqot maqolasi – Ma'lumotlar va adabiyotlar tahliliga asoslangan chuqur tadqiqot.

- Dissertatsiya va diplom ishi – Ilmiy darajani olish uchun yoziladigan katta tadqiqot ishi.

- Hisobotlar – Aniq bir masala yoki tajriba natijalarini yorituvchi faktik hujjatlar.

- Adabiyot sharhlari – Berilgan mavzuga doir mavjud tadqiqotlarni tahliliy ko'rib chiqish.

Badiiy yozuv

Badiiy yozuv san'at va ijodiy ifodaga qaratilgan. U quyidagi shakllarga ega:

- She'riyat – She'riy shaklda yozilgan ifodali matnlar.

- Qisqa hikoyalar – Qahramonlar va voqealar rivojiga asoslangan qisqa hikoyalar.

- Romanlar – Uzoq hajmli, murakkab syujetli badiiy asarlar.
- Ssenariy va pyesalar – Teatr, kino yoki televizion dasturlar uchun yozilgan matnlar.

Ishbilarmonlik va kasbiy yozuv

Bu turdagi yozuv rasmiy va aniq bo'lib, ish joylarida muloqot vositasi sifatida ishlatiladi. U quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Elektron xatlar (email) – Ish yoki shaxsiy maqsadlar uchun yoziladigan xatlar.
- Hisobotlar – Biznes jarayonlari, loyihalar yoki yutuqlar haqida yoziladigan rasmiy hujjatlar.
- Xabarnomalar (memos) – Ichki tashkilot uchun qisqa xabarnomalar.
- Rezyume va motivatsion xatlar – Ishga kirish uchun yoziladigan hujjatlar.
- Taklifnomalar (proposals) – Loyiha yoki moliyalashtirish bo'yicha rasmiy takliflar.

Texnik yozuv

Texnik yozuv murakkab ma'lumotlarni aniq va tushunarli tarzda tushuntirish uchun ishlatiladi. U quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Qo'llanmalar va yo'riqnomalar – Mahsulot yoki dasturlardan foydalanish bo'yicha yo'riqnoma.
- Texnik hisobotlar – Texnik jarayon yoki tajriba natijalari haqidagi batafsil hujjatlar.
- Oq qog'ozlar (White Papers) – Yangi texnologiyalar yoki biznes strategiyalari bo'yicha yozilgan hujjatlar.

Jurnalistik yozuv

Jurnalistik yozuv yangiliklar va media sohasida qo'llaniladi. U quyidagilarga bo'linadi:

- Yangilik maqolalari – Dolzarb voqealar haqida yoziladigan maqolalar.
- Tahririyat maqolalari – Muayyan mavzuda shaxsiy fikr va tahlillarni aks ettiruvchi matnlar.
- Intervyular – Muayyan shaxslar bilan suhbatlar va ularning yozma shakldagi tasviri.
- Reportaj va maxsus maqolalar – Muayyan mavzu yoki shaxs haqida batafsil va chuqur tahliliy maqolalar.

Refleksiv va shaxsiy yozuv

Bu turdagi yozuv shaxsiy fikr, tajriba va hissiyotlarni aks ettiradi. U quyidagi shakllarga ega:

- Kundalik va jurnal – Kundalik hayot va kechinmalarni yozib borish uchun ishlatiladigan yozuv turi.
- Shaxsiy insholar – Ma'lum bir mavzu bo'yicha shaxsiy tajriba va fikrlarni ifodalovchi matnlar.

- Avtobiografiya va xotiralar – Muallif tomonidan yozilgan hayot hikoyalari.

Yuridik va davlat hujjatlari

Yuridik va davlat hujjatlari aniq va rasmiy shaklda bo'lishi kerak. U quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Qonunlar va me'yoriy hujjatlar – Davlat tomonidan qabul qilingan rasmiy hujjatlar.

- Shartnomalar – Tomonlar o'rtasidagi huquqiy kelishuvlar.

- Siyosatlar va tartiblar – Tashkilot yoki davlat idoralarining rasmiy qoidalari va yo'riqnomalari.

Yozma ishning xilma-xilligi turli yozuv ko'nikmalarini rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi. Ilmiy yozuv analitik tafakkurni ustuvor qilsada, ijodiy yozuv original fikrlarni ilgari suradi. Texnik yozuv aniqlik talab qilsa, biznes yozuvi ta'sirchanlik va qisqalikni o'z ichiga oladi. Tadqiqot shuni ta'kidlaydiki, zamonaviy aloqa platformalarida turli yozish uslublarining uyg'unlashuvi talab qilinadi.

Xulosa

Yozma ish turli shakllarda bo'lib, ilmiy tadqiqotlardan tortib, badiiy asarlar, biznes hujjatlar va texnik qo'llanmalargacha bo'lgan keng doirani qamrab oladi. Yozma ishning turini to'g'ri tanlash, maqsad va auditoriyaga qarab uning shakli va uslubini moslashtirish muhim ahamiyatga ega.

Yozma ish muloqot va intellektual faoliyatning asosi bo'lib qolmoqda. Yozish mahoratini oshirish uchun ta'lim muassasalari turli sohalar uchun mos yozuv treninglarini tashkil etishi lozim. Professional mutaxassislar doimiy ravishda yozish ko'nikmalarini rivojlantirishlari kerak. Kelajakdagi tadqiqotlar sun'iy intellektning yozma muloqotga ta'siri va raqamli vositalar orqali yozish samaradorligini oshirish yo'llarini o'rganishga qaratilishi mumkin.

Turli yozma ish shakllarining xususiyatlarini anglab yetish orqali shaxslar o'z yozuvlarini aniq, qiziqarli va samarali qilishga erishishlari mumkin.

Adabiyotlar.

1. O.Madayev, A.Sobirov, Z.Xolmanova, Sh.Toshmirzayeva, G.Ziyodullayeva, M.Shamsiyeva. YOZMA ISH TURLARI: INSHO, BAYON, DIKTANT. Toshkent. "Turon Zamin ziyo" – 2017.
2. Shayxislamov N. O., quvchilarning yozma savodxonligini oshirishda yozma ishlarning o'rni. SCIENTIFIC PROGRESS 2021.
3. Abdullaev Y. On the use of words. Collection "Issues of improving the teaching of Uzbek language and literature at school." - T.: O'zPFITI, 1982. - pp. 3-10. Abdullaev Y. On the visual-effective means of language. Collection "Problems of teaching the Uzbek language". - Toshkent, 1979. - pp. 3-10.
4. Diktantlar to'plami. Toshkent – 2018.
5. Nurmonov A. Hozirgi o'zbek adabiy tili.-T. "Ilmi ziyo». 2010.